

การวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์แห่งพุทธศิลป์กับวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ An Aesthetic Analysis of Buddhist Art and Modern Thai Culture

พระหากฤษณพงษ์ กิตติเวที

Phrahakritsanapong Kittiwethi

วัดโมลีโลกยารามราชวรวิหาร แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

Wat Molilokyaram Ratchaworawihan, Wat Arun Subdistrict, Bangkok Yai District, Bangkok

*Corresponding Author E-mail: kittiwethi392@gmail.com

Received: 25 September 2025; Revised: 13 October 2025; Accepted: 23 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์แห่งพุทธศิลป์ในบริบทของวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ โดยเน้นการสังเคราะห์แนวคิดจากพุทธปรัชญาและศิลปะไทยกับกระแสวัฒนธรรมร่วมสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ หลักการพื้นฐานขององค์ความรู้ชี้ให้เห็นว่า พุทธศิลป์มิใช่เพียงศิลปะเชิงวัตถุเท่านั้น หากแต่เป็นการถ่ายทอด “สุนทรียภาพเชิงธรรมะ” (Aesthetic of Dhamma) ที่ผสมผสานความงามภายนอกกับจิตสำนึกภายใน และสะท้อนคุณค่าทางจริยธรรมของพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง โมเดลองค์ความรู้ที่นำเสนอประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) มิติแห่งอดีต (Cultural Root) ที่เน้นการยึดโยงกับคติความเชื่อและมรดกศิลปกรรมดั้งเดิม 2) มิติแห่งปัจจุบัน (Cultural Expression) ซึ่งสะท้อนการประยุกต์ใช้พุทธศิลป์ในสื่อ ศิลปะร่วมสมัย สถาปัตยกรรม และแฟชั่น 3) มิติแห่งอนาคต (Cultural Transformation) ที่เน้นการพัฒนาพุทธสุนทรียศาสตร์ให้เป็นทุนวัฒนธรรมสำหรับการพัฒนาสังคมไทยอย่างมีสติและยั่งยืน ผลผลิตขององค์ความรู้จากบทความนี้เสนอว่าพุทธศิลป์สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงวัฒนธรรม (Cultural Mechanism) ที่หล่อหลอมอัตลักษณ์และคุณธรรมไทย เป็นสื่อกลางการเรียนรู้ร่วมสมัย (Cultural Learning Tool) ที่ส่งเสริมการศึกษาเชิงจิตตปัญญา และเป็นพื้นที่การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Space) ที่สามารถใช้ในการสร้างความเข้าใจร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้ “ความงามในเชิงธรรมะ” เป็นแกนกลางที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกันอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: พุทธศิลป์, สุนทรียศาสตร์, วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่, ความงามในเชิงธรรมะ

Abstract

This academic article aims to present a new body of knowledge on the aesthetics of Buddhist art within the context of modern Thai culture. It emphasizes the synthesis of Buddhist philosophy and traditional Thai art with contemporary cultural trends in the era of globalization. At its core, the concept proposes that Buddhist art is not merely a tangible form of visual expression but a medium that conveys the "Aesthetic of Dhamma"—a harmonious integration of external beauty and inner awareness. This aesthetic embodies the ethical values of Buddhism and reflects spiritual serenity and compassion, forming a fundamental cultural framework for Thai society. The proposed model of knowledge consists of three key dimensions 1) Cultural Root – the dimension of the past, focusing on the continuity of traditional beliefs, Buddhist philosophy, and classical artistic heritage 2) Cultural Expression – the dimension of the present, highlighting the adaptation of Buddhist aesthetics through modern media, contemporary art, architecture, fashion, and digital platforms; and 3) Cultural Transformation – the dimension of the future, promoting Buddhist aesthetics as a cultural capital that can contribute to the sustainable and mindful development of Thai society. The outcomes of this conceptual model propose that Buddhist art functions as a Cultural Mechanism that shapes Thai identity and ethical consciousness; a Cultural Learning Tool that fosters contemplative and creative education; and an Intercultural Space that enhances mutual understanding in multicultural contexts. Ultimately, the *Aesthetic of Dhamma* serves as the central principle linking the past, present, and future, offering a meaningful and sustainable cultural trajectory for modern Thai society.

Keywords: Buddhist Art, Aesthetics, Modern Thai Culture, Aesthetic of Dhamma

บทนำ

พุทธศิลป์ถือเป็นรูปแบบศิลปะที่มีรากฐานจากพุทธธรรมและความเชื่อทางศาสนา อันแสดงออกผ่านงานจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ถ่ายทอดสุนทรียะอันลึกซึ้งซึ่งมีได้เพียงสื่อถึงความงามในเชิงรูปธรรม แต่ยังมีสะท้อนอุดมคติทางศาสนาและคุณค่าทางจิตวิญญาณของสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต (ปกิต บัญสุทธิ์, 2555) การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ได้นำมาซึ่งความท้าทายในการดำรงอยู่ของพุทธศิลป์ในรูปแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม กระแสวัฒนธรรมร่วมสมัยได้เปิดโอกาสให้เกิดการตีความใหม่ การผสมผสาน และการปรับรูปแบบพุทธศิลป์ให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ ซึ่งยังคงรักษาแก่นแกนของสุนทรียศาสตร์ไว้ (ญารุณา ภควัตธนโกศล และ สุภาวี ศิรินคราภรณ์, 2566)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเชิงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือความเสื่อมถอยของความเข้าใจในคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของพุทธศิลป์ในหมู่มุ่คนรุ่นใหม่ ซึ่งถูกแทนที่ด้วยความนิยมในศิลปะแบบบริโภคนิยมและสื่อดิจิทัล (วิจิตร อภิชาติเกรียงไกร, 2564) ผลลัพธ์คือ การลดลงของการผลิตงานพุทธศิลป์ที่ยึดหลักธรรมะและรูปแบบดั้งเดิม ขณะเดียวกัน วงการศิลปะสมัยใหม่ของไทยก็พยายามดึงพุทธศิลป์เข้าสู่กระแสความร่วมสมัย โดยอาศัยแนวคิดแบบสหศาสตร์ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีใหม่ (สุรศักดิ์ พุทธา และวรเชษฐ์

โทอื่น, 2567) ทว่ากระบวนการนี้ยังขาดทิศทางเชิงทฤษฎีด้านสุนทรียศาสตร์ที่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของสุนทรียศาสตร์ในการเป็น “สื่อกลาง” ระหว่างพุทธศิลป์กับวัฒนธรรมไทยร่วมสมัย

จากประเด็นข้างต้น บทความนี้มุ่งวิเคราะห์แนวคิดเชิงสุนทรียศาสตร์ของพุทธศิลป์ที่ปรากฏในบริบทวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ โดยยึดหลักการศึกษาด้านเชิงประวัติศาสตร์ แนวคิดทางพุทธศิลป์ และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ เพื่อเสนอกรอบแนวคิดใหม่ในการเชื่อมโยงศิลปะทางศาสนากับวิถีชีวิตสมัยใหม่อย่างกลมกลืน (กุลภัสสร นางาม, 2565) หลักการและเหตุผลของการศึกษานี้จึงอยู่ที่ความจำเป็นในการอนุรักษ์และพัฒนาองค์ความรู้ด้านพุทธศิลป์ผ่านมุมมองสุนทรียศาสตร์ เพื่อให้สามารถเป็นรากฐานของการสร้างสรรค์งานศิลปะและวัฒนธรรมร่วมสมัยที่ยั่งยืนในสังคมไทยต่อไป

ความหมายของสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)

สุนทรียศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ ความงาม และการประเมินคุณค่าทางศิลปะ โดยตั้งอยู่บนฐานของปรัชญาและการวิเคราะห์ความหมายของ “ความงาม” ทั้งในเชิงอัตนัยและปรนัย เขาเห็นว่าสุนทรียศาสตร์มิใช่เพียงความพึงพอใจทางอารมณ์เท่านั้น แต่คือการมีส่วนร่วมเชิงปัญญาในการแสวงหาคคุณค่าภายในของงานศิลปะ (พูนศักดิ์ กมล, 2568)

สุนทรียศาสตร์เชิงประสบการณ์ (Aesthetic Judgment) ซึ่งเชื่อมโยงการรับรู้ความงามเข้ากับบริบทวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของผู้ชม โดยเฉพาะในงานศิลปะสมัยใหม่ที่เน้นการตอบสนองของปัจเจกบุคคลต่อประสบการณ์ศิลปะอย่างเป็นองค์รวม (ณัฐชัย นิมอนงค์ และต้นข้าว ปาณินท์, 2568) สุนทรียศาสตร์มิใช่เพียงเรื่องของ “สิ่งสวยงาม” หากแต่คือกระบวนการในการตีความความหมาย คุณค่า และเจตจำนงของศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สุนทรียศาสตร์จึงมีมิติทั้งเชิงอารมณ์ ปรัชญา และสังคม (ฉมลวรรณ แสงนาค, 2568)

ในงานศึกษาสุนทรียศาสตร์เชิงเซน จารุวิทย์ อุษมากรกรกุล (2568) ได้ชี้ให้เห็นว่าสุนทรียศาสตร์สามารถสะท้อน ภาวะใน (inner states) ของมนุษย์ โดยเฉพาะในแนวคิด อหิวาภาวะ ที่เชื่อมโยงศิลปะกับการดำรงชีวิตในเชิงจิตวิญญาณ ซึ่งไม่อาจแยกความงามออกจากบริบทของความสงบและสมดุลภายในได้ พิพัฒน์ วิเชียรทัศน์ และ สุรินทร์ เมทะนี (2565) ทั้งสองได้นำเสนอว่าความงามในเชิงสุนทรียศาสตร์นั้นมิใช่สิ่งสัมบูรณ์ แต่เป็นพลวัตระหว่าง “ผู้สร้าง” กับ “ผู้รับสาร” ซึ่งจะเกิดขึ้นในกรอบทางวัฒนธรรมและความรู้สึกส่วนบุคคล โดยเฉพาะในบริบทการสื่อสารร่วมสมัย เช่น ดนตรี ภาพเคลื่อนไหว และสื่อผสม

สรุปได้ว่า สุนทรียศาสตร์มิใช่เพียงศาสตร์ว่าด้วย “ความงาม” ในเชิงรูปลักษณ์ แต่ยังเป็นระบบคิดที่ผสานปรัชญา ความรู้สึก และบริบททางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจคุณค่าทางศิลปะและการดำรงอยู่ของมนุษย์ในมิติที่ลึกซึ้ง ทั้งนี้ ความงามมิใช่สิ่งสัมบูรณ์ หากแต่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นในกระบวนการรับรู้ของแต่ละบุคคลร่วมกับบริบทสังคม

ความสำคัญของสุนทรียศาสตร์

จารุวิทย์ อุษมากรกรกุล (2568) สุนทรียศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา “จิตสำนึกด้านความงาม” ซึ่งเป็นรากฐานของการมองโลกด้วยมุมมองที่ลึกซึ้งและมีเมตตา โดยเฉพาะในปรัชญาเซนซึ่งสอนให้ผู้คนตระหนักถึงความงามในความเรียบง่ายและความไม่สมบูรณ์ การเข้าถึงความงามเช่นนี้ช่วยส่งเสริมสุขภาพทางใจและการดำรงชีวิตอย่างมีสติ พิพัฒน์ วิเชียรทัศน์ และ สุรินทร์ เมทะนี (2568) ทั้งสองนักวิชาการเห็นว่าสุนทรียศาสตร์คือกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในวงการสื่อสารมวลชนและ

วัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งต้องการการออกแบบสารทางศิลปะให้เข้าถึงอารมณ์ผู้ชม การบ่มเพาะความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์จึงเป็นการเสริมพลังเชิงสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูง

สุนทรียศาสตร์มีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการตีความคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และการดำรงชีวิต โดยสุนทรียศาสตร์ช่วยให้ผู้คนไม่เพียงแต่ “มองเห็น” งานศิลปะเท่านั้น แต่ยัง “เข้าใจ” บริบทและความหมายที่แฝงอยู่ภายในศิลปะเหล่านั้นอีกด้วย (ณัฐชัย นิมอนงค์ และ ต้นข้าว ปาณินท์, 2568) สุนทรียศาสตร์มีบทบาทเชิงจริยธรรมและการปลูกฝังจิตวิญญาณแห่งความงามในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สร้างสรรค์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์เป็นตัวช่วยให้ศิลปินสามารถเชื่อมโยงความรู้สึก ความคิด และเจตจำนงในการสร้างผลงานที่มีคุณค่าต่อสังคม (ธมลวรรณ แสงนาค, 2568) สุนทรียศาสตร์มีคุณค่าในฐานะเป็น “พลังละมุน” หรือ soft power ที่สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมในเชิงคุณภาพ ความเข้าใจในความงามส่งผลต่อการลดความรุนแรง การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ร่วมมือ และการใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางของการเยียวยาและสร้างสันติภาพ (พูนศักดิ์ กมล, 2568)

สรุปได้ว่า จากการศึกษาของนักวิชาการไทยหลากหลายสาขา พบว่าสุนทรียศาสตร์มีความสำคัญในมิติที่หลากหลาย ทั้งด้านจิตวิญญาณ ความคิดสร้างสรรค์ จริยธรรม และพลังทางสังคม เป็นรากฐานของการเรียนรู้และการดำรงชีวิตที่ลึกซึ้ง ไม่เพียงแต่ในการสร้างงานศิลปะ แต่รวมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เข้าใจความงามในความแตกต่าง

ความหมายของพุทธศิลป์

“พุทธศิลป์” หมายถึง รูปแบบศิลปะที่สะท้อนหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ผ่านการสร้างสรรค์และการแสดงออกทางวัตถุ เช่น พระพุทธรูป จิตรกรรมฝาผนัง และสถาปัตยกรรม พุทธศิลป์จึงไม่ใช่เพียงงานศิลปะเพื่อความงาม หากเป็น “สื่อธรรมะ” ที่ถ่ายทอดสัจธรรมผ่านภาษาทางสุนทรียะ (พระราชเมธี วชิรดิลก, 2567) พุทธศิลป์คือศิลปะเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงถึงศรัทธา ความศักดิ์สิทธิ์ และความเป็นนิรันดร์ โดยเฉพาะผ่านการใช้ “สีทอง” และ “สัดส่วนพิเศษ” ของพระพุทธรูปซึ่งสื่อถึงคุณลักษณะเหนือโลก การเข้าใจพุทธศิลป์จึงต้องมีมุมมองทางจิตวิญญาณควบคู่ไปกับการศึกษารูปทรง (พงษ์พัฒน์ กุลเจริญพิพัฒน์ และรตบงกช อิฐไธส, 2567)

พุทธศิลป์คือกระบวนการสร้างสรรค์ที่สะท้อนความเชื่อ คติธรรม และหลักกรรม โดยผ่านสัญลักษณ์ที่เรียบง่ายแต่ลึกซึ้ง เช่น องค์พระที่มีส่วนผิปกติเพื่อสื่อผลของกรรมตามหลักพุทธศาสนา พุทธศิลป์จึงเป็นเครื่องมือทางปัญญาและจริยธรรมในการถ่ายทอดธรรมะ (ภิญญวุธ บุษอน, 2568) พุทธศิลป์ว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากความศรัทธาและความเข้าใจในหลักธรรม โดยเฉพาะในยุคทวารวดีที่พุทธศิลป์เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังภูมิภาคอื่น ผ่านศิลปะที่มีแบบแผนเฉพาะซึ่งสะท้อนถึงรากเหง้าทางจิตวิญญาณของชาวพุทธ (พระศตวรรษ ชายทวีป, 2567) พระจิรภัทร อธิปญโญ (ชูเล็ก) (2568) เสนอว่าพุทธศิลป์เป็นผลรวมของรูปธรรมและนามธรรม โดยไม่เพียงแสดงรูปพระพุทธรูป แต่ยังแฝงหลักธรรมคำสอน เช่น อธิบาป 4 หรือไตรลักษณ์ไว้ในองค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงธรรมะได้ผ่านความงามและความลึกซึ้ง

สรุปได้ว่า จากทัศนะของนักวิชาการไทย พุทธศิลป์มิใช่เพียงรูปแบบศิลปะเชิงศรัทธา แต่คือกลไกสำคัญในการถ่ายทอดธรรมะผ่านภาษาทางสุนทรียศาสตร์ ซึ่งอาศัยทั้งสัญลักษณ์ รูปทรง สี และองค์ประกอบทางจิตวิญญาณ เป็นศิลปะที่หลอมรวม “ความงาม” กับ “ความดี” เพื่อจุดหมายสูงสุดคือการนำพาผู้ชมสู่ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง

ความสำคัญของพุทธศิลป์

พระราชเมธีวชิรดิถก (ไพจิตร สาข้อง) และคณะ (2567) กล่าวว่า พุทธศิลป์มีบทบาทเป็น “ภาษาธรรม” ที่แฝงหลักธรรมและปรัชญาพุทธไว้ในรูปแบบทางศิลปะ เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงจิตวิญญาณของผู้ชมกับคำสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งยังมีหน้าที่ในการรักษา “หน่วยความจำทางศาสนา” ให้คงอยู่ในสังคม พุทธศิลป์มีความสำคัญในการสร้าง “อัตลักษณ์ทางศรัทธา” โดยใช้รูปทรง สี และสัญลักษณ์เพื่อแสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์และคุณธรรม การวางตำแหน่งพุทธศิลป์ในวัดวาอารามยังมีผลต่อพฤติกรรมและจริยธรรมของชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงนามธรรม (พงษ์พัฒน์ กุลเจริญพิพัฒน์ และรตบงกช อธิฐโส, 2567)

ภิญญูธ นุอ่อน (2568) เสนอว่าพุทธศิลป์เป็น “ศิลปะที่มีชีวิต” ซึ่งมีหน้าที่ในการตีความกรรม เหตุ และผล รวมถึงการสื่อความหมายเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด พุทธศิลป์จึงมิใช่เพียงวัตถุทางวัฒนธรรม แต่เป็นเครื่องมือเชิงจริยธรรมที่ส่งผลกระทบต่อสำนึกในศีลธรรมของสังคม พุทธศิลป์เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่ช่วย “เผยแผ่พุทธธรรม” ไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะในยุคทวารวดีซึ่งศิลปะถูกใช้เป็นสื่อกลางของอารยธรรม พุทธศิลป์จึงไม่เพียงแต่มีคุณค่าทางสุนทรียะ แต่ยังเป็นกลไกทางสังคมและการเมืองในอดีต (พระศตวรรษ ชายทวีป, 2567)

พระจิรภัทร อธิปัญญา (ชูเล็ก) (2568) เน้นว่าพุทธศิลป์มีบทบาทในการ “สืบทอดหลักธรรม” โดยเฉพาะในรูปแบบศิลปะโบราณที่ถ่ายทอดคุณค่าทางศาสนาให้คนรุ่นหลัง พุทธศิลป์จึงเป็นมรดกทางปัญญาที่มีชีวิต ไม่ใช่เพียงโบราณวัตถุ แต่คือครูผู้สอนธรรมะอย่างเจียบงัน

สรุปได้ว่าจากทัศนะของนักวิชาการไทยหลายท่าน พุทธศิลป์มีความสำคัญในฐานะสื่อกลางของศรัทธา ความรู้ และจริยธรรม โดยมีบทบาททั้งในเชิงศิลปวัฒนธรรม จิตวิญญาณ และสังคม เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมะ รักษาอัตลักษณ์พุทธ และปลูกสำนึกทางศีลธรรมในระดับปัจเจกและสาธารณะ

ความหมายของวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่

วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ (Modern Thai Culture) คือ ผลผลิตของกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากระบบวัฒนธรรมดั้งเดิม สู่ระบบที่เปิดกว้างต่อการปรับเปลี่ยนและหลอมรวมอิทธิพลจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีดิจิทัล วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่มิได้หมายถึงการละทิ้งรากเหง้าของความเป็นไทย แต่กลับสะท้อนการปรับตัวอย่างมีพลวัต ที่ผสมผสานความเป็นท้องถิ่น (locality) เข้ากับความเป็นสากล (globality)

มิ่งมนัส ชนจันหาร (2568) ศึกษา วัฒนธรรมหลังสมัยใหม่ ผ่านสื่อภาพยนตร์ไทย โดยเน้นว่าวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่คือกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ผ่านการวิพากษ์และสังเคราะห์จากรากเหง้าไทย โดยยอมรับและตีความความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแบบสร้างสรรค์ ซึ่งสะท้อนในภาพยนตร์ร่วมสมัยที่ผสมผสานความเชื่อพื้นบ้านกับสื่อใหม่อย่างลงตัวชาติชาย จันทรประทีป และคณะ(2568) เสนอว่า วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ควรถูกมองในฐานะทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดเชิงสร้างสรรค์ เช่น การออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยการประยุกต์ศิลปะร่วมสมัยกับรากวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อใช้ในการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของชาติ

Yue Wang และ ลักษณะ คล้ายแก้ว (2568) วิเคราะห์อิทธิพลวัฒนธรรมต่างชาติ โดยเฉพาะญี่ปุ่น และจีนในพฤติกรรมมารีโภคของนักศึกษาในไทย ซึ่งชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่คือการสื่อสารและสร้างรสนิยมที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับความเป็นสมัยนิยมจากภายนอก วิมาภรณ์ แดงจ้อย และคณะ (2568) กล่าวถึง วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่เป็นการหลอมรวมแนวคิดประชาธิปไตย สื่อสมัยใหม่ และความหลากหลายทางเพศเข้าด้วยกัน สะท้อนผ่านบทบาทของพลเมืองในการสร้างจิตสาธารณะในยุคการ

เปลี่ยนแปลง กฤติภัทร สระทองขุน และคณะ (2568) เสนอแนวคิด "ซอฟต์แวร์พาวเวอร์วัฒนธรรมไทย" ผ่านระบบการศึกษาในท้องถิ่น โดยมองว่า วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่คือพลังอ่อนที่นำเสนอผ่านระบบคิดแบบใหม่ และกระบวนการเรียนรู้ร่วมสมัยในโรงเรียน

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่มิใช่เพียงการปรับเปลี่ยนจากสิ่งเก่า แต่เป็นกระบวนการ “ผสมผสาน” ที่นำเอารากฐานดั้งเดิมของไทย มาผสมผสานกับโลกสมัยใหม่อย่างสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นด้านสื่อ ศิลปะ สังคม หรือการศึกษา จุดเด่นอยู่ที่ความยืดหยุ่นทางวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการใช้วัฒนธรรมเป็นทุนพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่

วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน ทั้งในแง่การดำรงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม และในด้านการสร้างพลวัตทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่เป็นทั้งทุนวัฒนธรรม และ พลังซอฟต์แวร์พาวเวอร์ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาชาติอย่างรอบด้าน

กฤติภัทร สระทองขุน และคณะ (2568) ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่เป็น “พลังอำนาจเชิงพื้นที่” ที่สามารถสร้างความตระหนักรู้ทางการศึกษาในระดับท้องถิ่นได้ โดยโรงเรียนไทยควรเป็นสื่อกลางในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทยในฐานะกลไกเชิงพื้นที่ และเชิงอำนาจ มิ่งมนัส ชนจิงหาร (2568) เสนอว่าศิลปะร่วมสมัยและสื่อมวลชนไทยได้กลายเป็นพื้นที่แสดงออกของ “วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่” ที่สะท้อนพลวัตทางสังคม ทั้งในแง่ของการตอบสนองต่อกระแสโลกาภิวัตน์ และการรักษาคุณค่าดั้งเดิมไว้ควบคู่กัน ชาตชาย จันทร์ประทีป และคณะ (2568) กล่าวว่าวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่คือ “ต้นทุนทางวัฒนธรรม” ที่สามารถนำไปใช้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมแฟชั่น สะท้อนอัตลักษณ์ชาติไทยในเวทีโลก ซึ่งเน้นย้ำความสำคัญของวัฒนธรรมไทยในฐานะทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจ

Yue Wang และ ลักษณา คล้ายแก้ว (2568) วิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคจีนในไทย พบว่าวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่มีผลต่อการสื่อสารรสนิยม การบริโภค และอัตลักษณ์ของกลุ่มคนต่างชาติในประเทศ ซึ่งสะท้อนบทบาทของวัฒนธรรมไทยในฐานะตัวกลางทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ วิณารณณ์ แดงจ้อย (2568) เสนอแนวคิด “จิตสาธารณะ” ของพลเมืองไทยในบริบทใหม่ โดยระบุว่าวัฒนธรรมไทยในยุคปัจจุบันเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างค่านิยมร่วมและการพัฒนาแนวคิดประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่มีความสำคัญในฐานะเครื่องมือทางสังคมที่หล่อหลอมค่านิยม อัตลักษณ์ และพลวัตของคนไทยในยุคดิจิทัล ไม่เพียงแต่ช่วยอนุรักษ์รากเหง้าทางวัฒนธรรม แต่ยังสามารถนำไปต่อยอดเชิงเศรษฐกิจ การศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บทบาทดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่เป็นพลังอ่อนที่ทรงพลังในการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน

บทสรุป

สุนทรียศาสตร์แห่งพุทธศิลป์ถือเป็นรากฐานสำคัญของระบบคุณค่าในวัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในด้านความงามทางจิตวิญญาณและศิลปะที่มีความเชื่อมโยงกับพุทธปรัชญา บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า พุทธศิลป์มิได้เพียงเป็นศิลปะเชิงวัตถุที่สวยงามเท่านั้น แต่เป็นพาหะของความคิด ความศรัทธา และอุดมการณ์ทางศีลธรรม ซึ่งหล่อหลอมให้เกิดความกลมกลืนระหว่างจิตใจมนุษย์กับสรรพสิ่งรอบตัว อันเป็นหัวใจของ "ความงามในเชิงธรรมะ" อันมีบทบาทต่อการหล่อหลอมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมไทยโดยตรง

ในบริบทของวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ พุทธศิลป์และสุนทรียศาสตร์ได้ถูกแปรเปลี่ยนและประยุกต์ให้สอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม ไม่ว่าจะเป็นในเชิงการออกแบบ สถาปัตยกรรม สื่อดิจิทัล หรือแม้แต่แฟชั่นร่วมสมัย โดยยังคงรักษาแก่นสารของพุทธธรรมไว้ควบคู่กับความคิดสร้างสรรค์สมัยใหม่ การผสมผสานนี้ทำให้พุทธศิลป์มิได้สูญเสียคุณค่าเดิม แต่กลับยิ่งทวีความหมายในเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น สะท้อนถึงความสามารถของวัฒนธรรมไทยในการปรับตัว โดยไม่หลุดจากรากเหง้าทางจิตวิญญาณและความเชื่อ

บทสรุปของบทความเสนอให้เห็นว่า สุนทรียศาสตร์แห่งพุทธศิลป์เป็นมากกว่ามรดกทางวัฒนธรรม หากแต่เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกันอย่างลึกซึ้ง ด้วยเหตุนี้ พุทธศิลป์จึงไม่ควรถูกมองเพียงแค่ว่าในฐานะงานศิลป์หรือสิ่งเคารพบูชา แต่ควรถูกพัฒนาให้เป็นส่วนกลางในการสร้างการเรียนรู้ ความกลมกลืน และการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมไทยสมัยใหม่อย่างมีสติและสุนทรียภาพ

องค์ความรู้ใหม่

1. หลักการพื้นฐานขององค์ความรู้

พุทธศิลป์มิใช่เพียงศิลปะเชิงรูปธรรม แต่เป็นการถ่ายทอด "สุนทรียภาพเชิงธรรมะ" (Aesthetic of Dhamma) ที่เน้นความงามทางจิตวิญญาณ ความสงบภายใน และหลักเมตตาธรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพุทธปรัชญา สุนทรียศาสตร์จึงกลายเป็นระบบคิดที่ผสมผสานความงามกับคุณค่าทางศีลธรรม (Ethical Aesthetics)

2. แกนกลางขององค์ความรู้

การเชื่อมโยง พุทธศิลป์ กับ "วัฒนธรรมไทยสมัยใหม่" ก่อให้เกิด *โมเดลการสังเคราะห์วัฒนธรรม* ที่ประกอบด้วย 3 แกนสำคัญ ได้แก่

มิติแห่งอดีต (Cultural Root) การยึดโยงกับคติความเชื่อ พุทธปรัชญา และศิลปกรรมดั้งเดิม

มิติแห่งปัจจุบัน (Cultural Expression) การแปรรูปพุทธศิลป์ผ่านสื่อและนวัตกรรมร่วมสมัย เช่น สถาปัตยกรรม นิทรรศการมัลติมีเดีย แฟชั่น และภาพยนตร์

มิติแห่งอนาคต (Cultural Transformation) การส่งผ่านพุทธสุนทรียศาสตร์ในฐานะ "ทุนวัฒนธรรม" สำหรับการพัฒนาศักยภาพไทยอย่างยั่งยืน

3. ผลผลิตทางองค์ความรู้

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว บทความเสนอ โมเดลสุนทรียศาสตร์พุทธศิลป์เชิงปฏิสัมพันธ์กับสังคมไทยร่วมสมัย ดังนี้

พุทธศิลป์เป็นกลไกเชิงวัฒนธรรม (Cultural Mechanism) ทำหน้าที่หล่อหลอมค่านิยม คุณธรรม และอัตลักษณ์ไทย

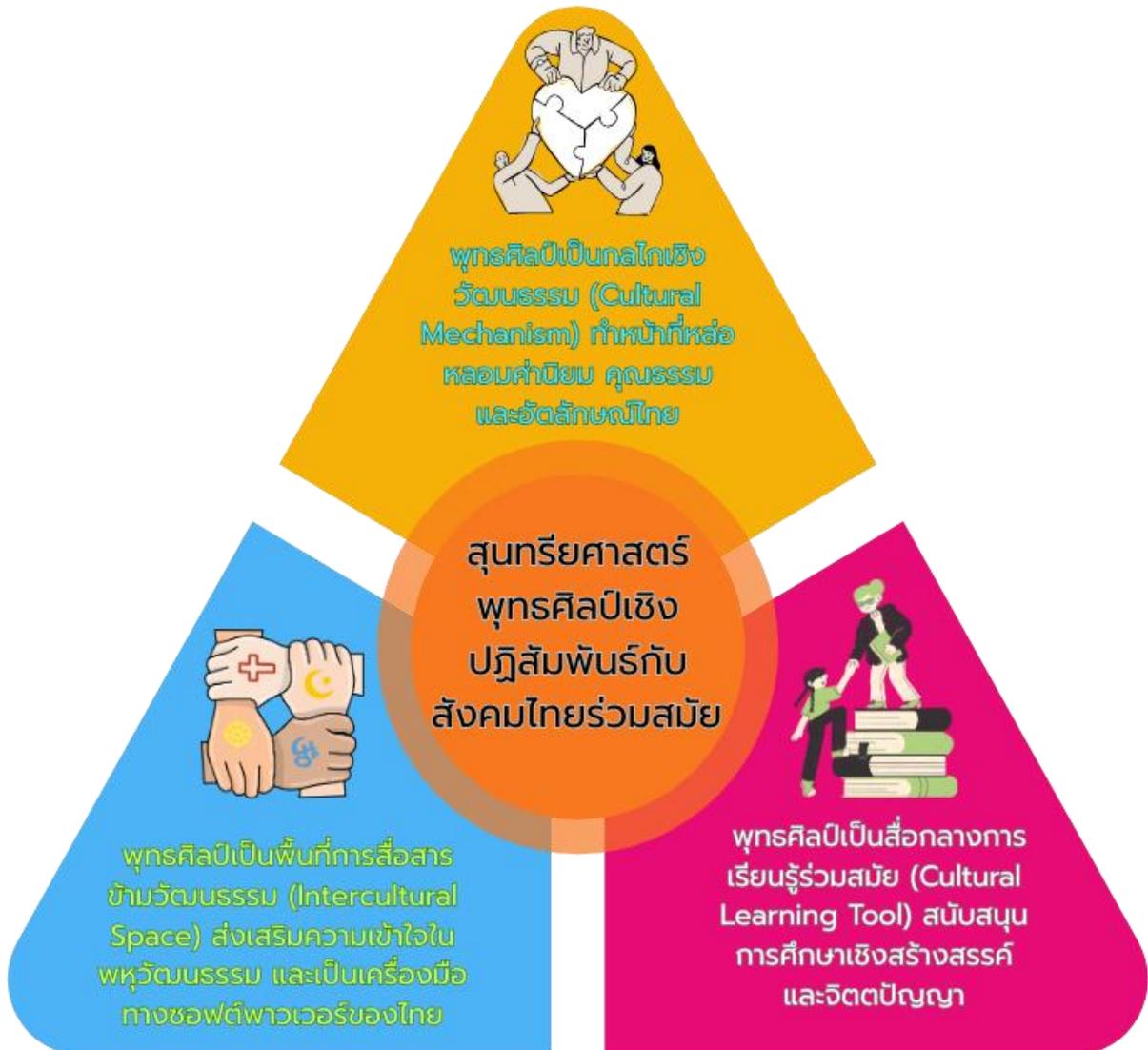
พุทธศิลป์เป็นสื่อกลางการเรียนรู้ร่วมสมัย (Cultural Learning Tool) สนับสนุนการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และจิตตปัญญา

พุทธศิลป์เป็นพื้นที่การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Space) ส่งเสริมความเข้าใจในพุทธวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือทางซอฟต์พาวเวอร์ของไทย

สรุปองค์ความรู้ใหม่

พุทธศิลป์ในฐานะสุนทรียศาสตร์ไม่เพียงเป็นสมบัติวัฒนธรรมแห่งอดีต หากแต่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญของวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ในมิติต่าง ๆ ทั้งในเชิงจริยธรรม ความงาม สื่อสาร และการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ โดยมี “ความงามในเชิงธรรมะ” เป็นหัวใจของการประสานอดีตกับปัจจุบันเพื่อสร้างอนาคตวัฒนธรรมไทยอย่างมีสติและสำนึก

เอกสารอ้างอิง

- กฤติภัทร สระทองขุน, และคณะ. (2568). พลังอำนาจการศึกษาเชิงพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรพื้นถิ่นของสังคมวัฒนธรรมล้านนาผ่านระบบโรงเรียนไทย. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(2), 1–11.
- ชาติชาย จันทร์ประทีป, และคณะ. (2568). การออกแบบเครื่องแต่งกายแนวโอต์ กูตูร์ จากเอกลักษณ์จังหวัด พิษณุตร. *PSRU JITE*, 7(2), 268–280.
- จารุวิทย์ อุษมากรกุล. (2568). แนวคิดทวิภาวะในปรัชญาเซนที่ปรากฏในสุนทรียศาสตร์ยูเก็น. *วารสารปณิธาน*, 21(1), 40–57.
- ณัฐชัย นิมอนงค์, และ ต้นข้าว ปาณินท์. (2568). คอลลาจ: จากศิลปะนามธรรมสู่การสร้างสรรค์ทางสถาปัตยกรรม. *วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบ และการก่อสร้าง*, 7(2), 69–79.
- ธมลวรรณ แสงนาค. (2568). ถักทอสุนทรียภาพแห่งชีวิต: ศิลปินหญิงร่วมสมัยในกรณีศึกษา. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์*, 12(1), 1–16.
- พงษ์พัฒน์ กุลเจริญพิพัฒน์, และ รตบงกช อัฐโธส. (2567). แสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนา. *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*, 8(2), 219–234.
- พิพัฒน์ วิเชียรทัศน์, และ สุรินทร์ เมทะนี. (2568). แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงดนตรีลูกทุ่งในศตวรรษที่ 21: ศิลปินหัตถกรรมนักเรียน. *วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ.*, 15(1), 1–16.
- ภิญญวุฒ บุษอ่อน. (2568). การสร้างสรรค์ประติมากรรมอาร์ตทอยชุดความเชื่อที่เลือนหาย. *วารสารวิพิธพัฒนศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*, 5(2), 100–120.
- พระจิรภัทร อธิปถโย (ชูเล็ก). (2568). พุทธศิลป์ยุคทวารวดี: การเผยแผ่ศิลปะและหลักธรรมในพระพุทธรูปศาสนา. *วารสารนวัตพุทธศาสตร์*, 4(1), 55–65.
- พระราชเมธีวชิรดิถ (ไพจิตร สาข่อง), และคณะ. (2567). พุทธศิลป์ในประวัติศาสตร์: การสร้างสรรค์และการแสดงออกทางศาสนา. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(6), 1420–1438.
- พระศตวรรษ ชายทวีป. (2567). มรดกพุทธศิลป์ทวารวดี: การแสดงออกทางศิลปะและวัฒนธรรมในยุคโบราณ. *วารสารนวัตพุทธศาสตร์*, 3(2), 32–45.
- มิ่งมนัส ชนจิงหาร. (2568). ลักษณะหลังสมัยใหม่ในภาพยนตร์เรื่องขุนแผน ฟ้าพิน. *Journal of Variety in Language and Literature*, 9(1), 107–122.
- วิมาภรณ์ แต่งจ้อย, ธนัญภัทร์ ศรีเนธิยวสิน, และ นฤมล คำอ่อน. (2568). จิตสาธารณะของพลเมืองไทยในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง. *วารสารปราชญ์ประชาคม*, 3(4), 225–237.
- สุรศักดิ์ พุทธา, และ วรเชษฐ์ โทอิน. (2567). ศิลปาลัย: อนาคตภาพแห่งสายธารพุทธศิลป์. *พุทธวารสารวิชาการรัตนบุคย์*, 6(3), 656–668.
- Yue, W., & ลักษณะ คล้ายแก้ว. (2568). การเปิดรับสื่อและปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทหม้อไฟ ชาบูหม่าล่า ของนักศึกษาจีนที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(4), 937–961.